

19.3.2013 Gorenjski glas

Stran/Termin: 3

Naslov: Za kolono ljudi do Ljubljane

Naklada: 19.000,00

Avtor: Igor Kavčič

Površina/Trajanje: 485,39

Rubrika/Oddaja: AKTUALNO

Žanr: POROČILO

Gesla: PREŠERNOVO GLEDALIŠČE KRANJ, PREŠERNOVO GLEDALIŠČE

Za kolono ljudi do Ljubljane

Pred četrtkovo zadnjo letošnjo premiero v Prešernovem gledališču sem se pogovarjal z Oliverjem Frličcem, režiserjem avtorskega projekta z naslovom 25.761. Predstava o izbrisanih, ki je ne bo mogoče izbrisati.

IGOR KAVČIČ

Januarja letos ste po petkovi premieri vaše predstave Božič pri Ivanovih v ljubljanski Drami v ponedeljek že začeli z vajami za predstavo, takrat še z naslovom Izbrisani, v Prešernovem gledališču v Kranju. Brez premora?

»Ker je toliko različnih tem, o katerih bi v gledališču rad še spregovoril, poskušam delati čim več. Tema o izbrisanih je zelo pomembna in vesel sem, da se je Prešernovo gledališče, kot institucionalno gledališče, odločilo za ta projekt. To je zelo pomembno, saj v primerjavi z neodvisno produkcijo institucija predstavi daje neko drugo vrsto legitimnosti.«

Legitimnosti, ki v primeru problematike izbrisanih v Sloveniji v preteklih 20 letih nikoli ni prišla do izraza?

»Na žalost mediji v preteklih dvajsetih letih slovenske javnosti niso uspeli narediti dovolj dojemljive za ta problem. V prvi fazi so celo proizvajali stereotip o izbrisanih, saj je bilo nekaj časa prevladujoče mnenje, da gre za oficirje JLA, čeprav se je kasneje izkazalo, da je slednjih v tej populaciji manj kot dva odstotka, da gre za ljudi, ki so državni sovražniki, tisti, ki so bili proti samostojnosti Slovenije ... Ena izmed nalog te predstave je med drugim tudi pokazati, da vse naštetje ne drži in da gre predvsem za ljudi, ki so ob slovenski osamosvojitvi izgubili pravice, ki so jih pred tem imeli: pravico do stalnega prebivališča in vsega, kar je povezano s tem.«

Kako je ob tej aktualni tematiki prišlo do sodelovanja s Prešernovim gledališčem?

»Z dramaturginjo in umeetniško vodjo gledališča Marinko Postrak sva nekako sočasno prišla na idejo za predstavo o izbrisanih. Moram priznati, da se o tej problematiki na Hrvaškem in nasploh v regiji zelo malo ve. Tako sem se najprej začel informirati o tem, bral sem publikacije mirovnega inštituta, srečal sem se z nekaterimi izbrisanimi, pogledal sem filme, prebrskal razno dokumentarno gradivo, da bi imel čim boljši vpogled v problem in bi ga lahko v gledališču predstavil na moj specifičen način. Iz izbrisanih nočem delati drame in teme predstavljati kot nekaj sentimentalnega, ne želim znova pripovedovati njihovih zgodb, ki jih je bilo v različnih medijih že dovolj.

Želim postaviti vprašanje o družbeni odgovornosti za to, da se je najprej izbris sploh zgodil in da po enaindvajsetih letih še vedno traja. Do danes ni urejena še nobena sistemska rešitev in država, kot kaže, tega nima namena rešiti. Najboljši pokazatelj tega je izjava Janeza Janše izpred pol leta, češ da država nima denarja za plačilo odškodnin. Sodišče v Strasbourgu je s šestimi sodbami v korist izbrisanih dalo državi in slovenskemu pravosodju klopoto, hkrati pa je pokazalo, kako bi se ta problem moral reševati. Upam, da bo Slovenija naredila dve stvari: da bo prizadejim ponudila materialno odškodnino, hkrati pa je potrebno sprejeti resolucijo, v kateri bi bilo dokumentirano, kar je država naredila.«

Tako kot ste sami raziskovali tematiko izbrisanih in oblikovali svoja stališča, ste o tem preizpraševali tudi sedem igralcev kranjskega ansambla, ki bodo nastopili v predstavi. Ste po mesecu in pol vaj našli dovolj različnih mnenj?

»Seveda. Delo na takih projektih je vsaj v začetni fazi vselej turbulentno. Seveda se ne strinjamo vsi enako z vsem in imamo drugačne poglede, ampak tisto, kar mi je pri tem pomembno, je, da začnem pri igralcu kot neki mikro skupnosti, od koder potem izhajam na širšo družbeno skupnost. Oni so zame pravzaprav vzorec, na katerem poskušam videti, kako funkcionira celotna družba. V procesu vaj se je pokazalo, da vsi mi o izbrisanih vemo zelo malo. To je med drugim pokazatelj, koliko je družba na splošno malo občutljiva za ta problem. Hkrati pa ne gre prezreti dejstva, da gre za več kot

25 tisoč ljudi, torej toliko, kolikor ima prebivalcev srednje veliko slovensko mesto.

Če govorimo o spopadu kot o kategoriji v gledališču, se ta začne že v procesu dela. Igralce soočim z nečem, kar mislijo, da vedo, in s tistim, kar ne vedo, kar je pri njih neartikulirano, in iz tega se počasi oblikuje material, na katerem delamo. Mislim, da je to za igralce veliko težje, kot pa študirati neko dramsko besedilo, saj morajo artikulirati svoje stališče o tem.«

Igralci ne igrajo, ampak izražajo svoje stališče?

»Pri tem niti ne koristim pojma igra, ampak govorim o politični subjektivizaciji. Igralci na sceni ne ponavljajo več besedila dramskega avtorja, ne gradijo neke domišljajske situacije, ampak se poskušajo artikulirati glede na določeno problematiko, na ta način pa tudi postajajo politični subjekti.«

Ali v vašem »političnem gledališču« prednost pred estetskim dajete sami ideji oziroma sporočilnosti?

»Niti ne. Mislim, da v predstavi enako pozornost posvečamo tako etiki kot estetiki. Mnogi od mojega poskusa, da si izgradim etično platformo, s katero bom nastopal, ne vidijo moje estetske platforme. Mislim, da se umetnost ne more dogajati zunaj časa in konkretnega družbenega prostora. Umetnost je neka vrsta družbenega korektiva, poskuša opozoriti na anomalije v družbi. Seveda je za to treba najti ustrezen jezik in estetsko vprašanje je torej, kako govoriti o izbrisanih danes. Zanima me predvsem širša družbena odgovornost, zakaj so ti ljudje prišli v to situacijo

in zakaj so v tej situaciji ostali več kot dvajset let.«

Mar si Slovenci priznavamo kolektivno odgovornost ali se bolj opiramo na posamično krivdo tistih, ki so zakrivali izbris 25.671 oseb?

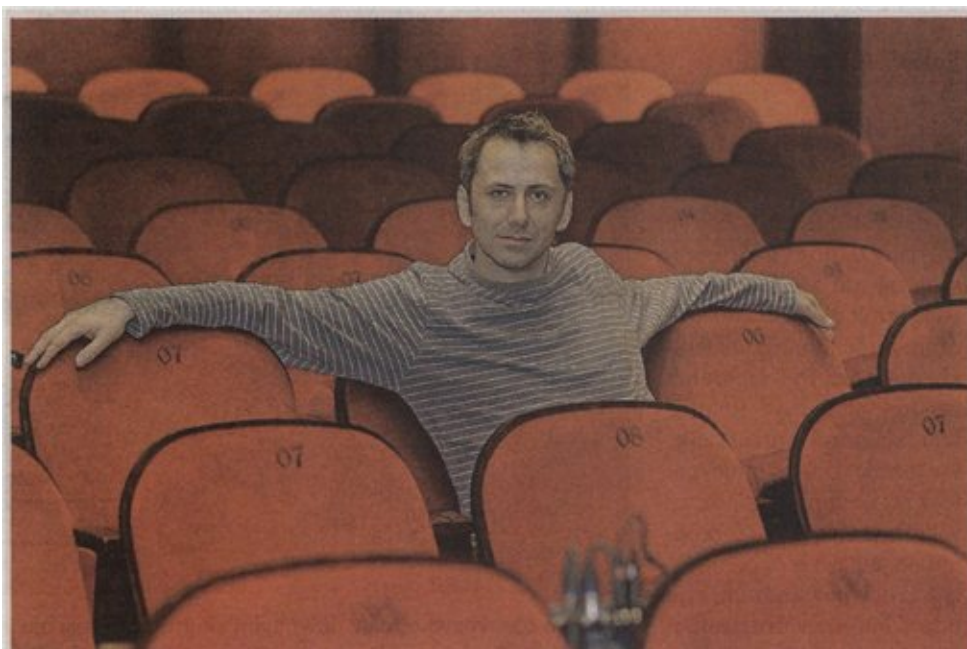
»Seveda obstaja tudi individualna odgovornost ljudi, ki so direktno odgovorni za izbris, dejstvo pa je, da so bili ti ljudje demokratično izbrani na volitvah in so s tem imeli legitimnost družbe, ki je potemtakem prav tako odgovorna. Za poteze vsake demokratično izvoljene oblasti posredno odgovornost nosijo tudi njeni volivci. V predstavi govorimo o tej odgovornosti in ljudeh, ki so delegirali tiste politike, ki so naredili izbris. S tem mislim tudi na vse kasnejše vlade, ki dvajset let niso naredile nič, da bi se problem rešil. Upam, da se problem izbrisanih ne bo rešil šele takrat, ko bo zadnji izbrisani biološko umrl.«

V preteklih dneh ste objavili tudi razpis za likovno podobo bodočega spomenika izbrisanim, ki naj bi bila tudi del scene v predstavi.

»Želeli smo rekonstruirati nacionalistični diskurz, ga vrniti v oglasno kampanjo za predstavo. Izpostavili smo to, kar se javno ne govori, a je vendarle prisotno. Govori se po kuloarjih, javno si to privoščijo le ekstremna desnica. Zanimivo mi je bilo te vrste politične nekorektnosti, značilne za nacionalistični diskurz, ponovno vrniti v javni prostor.«

Zmagovalni slogan so si izmislili prav v biroju Filter arhitektura iz Sarajeva. Naključje ali ...?

»Nič ni naključje ...«

Kontroverzni hrvaški režiser Oliver Frlić v predstavi 25.761 obravnava po enaindvajsetih letih v Sloveniji še vedno zelo aktualno temo izbrisanih. / Foto: Tina Dokl